

УДК 811.124'34/37:82-22(37)"652"[045]
DOI <https://doi.org/10.32782/folium/2025.7.10>

ЗАСОБИ ЕКСПРЕСИВНОСТІ В КОМЕДІЇ ПЛАВТА «AULULARIA»

Ірина Борбенчук

кандидат філологічних наук, доцент,

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

ORCID ID 0000-0003-3531-6884

Web of Science Researcher ID J-4370-2017

borbenchuk.ira@gmail.com

Ключові слова: засоби експресивності, емотивність, латинська мова, римська комедія, Плавт.

У статті розглянуто експресивні засоби мовлення у творчості римського комедіографа Плавта та визначено їх специфіку в аспекті мовленнєвого впливу. Обґрунтовано закономірності вираження експресивності в художньому тексті, де вияв суб'єктивних почуттів відображає індивідуальну картину світу носіїв мови. Експресивність посилює емоційне забарвлення мовлення, виокремлює важливі моменти змісту, чим активізує увагу читача / глядача й концентрує на основній ідеї. На матеріалі латинського тексту найвідомішої комедії «Aulularia» (в українському перекладі «Скарб» або «Горщик») визначено експресивний потенціал висловлювань та встановлено авторське вміння впливати на аудиторію, яка активно відвідувала театр й захоплювалася талантом Плавта. Проаналізовано експресивні засоби лексичного рівня, які залежать від прагнення автора наблизити текст до простої вуличної мови (архаїзми), підсилити ефективність сцен шляхом механічного зіткнення різних мов (грецизми), підкреслити суб'єктивну оцінку й виразити емоційність (демінутиви). З'ясовано, що посилення експресивної виразності досягається завдяки особовим займенникам, які збільшують комічний ефект, створюють дотепні ситуації, залучають глядача співпереживати героям, а також мовній грі (асонанс, алітерація, гемінація, повтори), яка підкреслює риси характеру персонажів. Для граматичної організації мовлення характерна емотивна експресія через вживання коротких простих речень, наказових і питальних речень, що вносять у діалог динамічність, яскравий національний колорит, швидку зміну настроїв на сцені. Надзвичайно увиразнюють мовлення стилістичні засоби, представлені вигуками (передають психічний стан мовця, його ставлення до дійсності) й сталими формулами звернення до богів, які відігравали важливу роль у житті римлян, а в конкретному випадку мали допомогти, повернути удачу, покарати винного. Підсумовано, що використання експресивних засобів зумовлено жанрово-тематичною необхідністю та прагненням вплинути на аудиторію й активізувати її увагу.

EXPRESSIVE MEANS IN PLAUTUS: COMEDY “THE POT OF GOLD”

Iryna Borbenchuk

*Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
National Technical University of Ukraine “Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute”*

Key words: *expressive means, emotionality, Latin language, Roman comedy, Plautus.*

The article studies expressive means used in the works of the Roman comedian Plautus: and defines their specificity in terms of their communicative effect. It substantiates the regularities of expressiveness actualized in a literary text, where the manifestation of the author's subjective feelings reflects the individual world picture of native speakers. Expressiveness enhances the emotional colouring of the character's speech, highlights important moments of the text content, thereby activating the reader's or viewer's attention and projecting the text main idea. Based on the analysis of the Latin text of the most famous comedy “Aulularia” (“The pot of Gold”), the article demonstrates its utterances' expressive potential as well as outlines the author's ability to influence the viewers, who were frequent theatre visitors and Plautus' talent admirers. It was defined that the lexical expressive means were largely influenced by the author's desire to make his text closer to the everyday “street” language (the use of archaisms), to enhance the effectiveness of the depicted scenes through the collision of different languages (the use of Greek lexical units), to emphasize the subjective evaluation and express emotional state (the use of diminutives). It was found out that the enhancement of the text expressiveness is achieved by personal pronouns, which boost the comic effect, serve to create witty situations, attract the reader/viewer to empathize with the characters, as well as due to the various ways of the language play (e.g. assonance, alliteration, gemination, repetitions), which highlight definite traits of characters of the depicted personages. The text grammatical organization is also distinguished by its emotional expression by using short simple sentences, imperative and interrogative types of utterances, that produce the dynamism of the dialogue flow, add a vivid national colouring to the text, and serve to create rapid changes in the stage atmosphere. The expressive stylistic means are represented by interjections (conveying the speaker's emotional and mental state, their attitude to reality) as well as the fixed formulas of appeal to the gods, that used to play an important role in the life of the Romans, while in a specific case of the analyzed text were supposed to help attract luck and punish the guilty ones. The article summarizes that the use of expressive means is highly conditioned by the text genre and its pragmatic orientation and by the author's desire to influence the audience and activate its imagination.

Вступ. Появі театру в римській державі передував розквіт грецької драматургії з талановитими авторами, розвиненим комплексом поетичних засобів (міфологічна образна система, жанрово-тематичне розмаїття), винаходами в організації видовищ. Не менш важливими є власне римські надбання, такі як календарно-обрядові святкування, народна творчість (фесценіни), драматичні дійства (сатура, ателлана, мім), що лягли в основу й сприяли формуванню сценічного мистецтва. Театр мав суспільно-політичне значення й виконував функції (виховна, розважальна, культурна, соціальна), що визначали римську ідентичність і згуртовували народ навколо ідей, поглядів, знакових постатей. Римська комедія, удосконалюючи грецькі традиції, випрацювала власний

інструментарій для вираження комічного на сцені. Драматичні тексти у сукупності з технічними засобами (костюми, маски, спецефекти) й акторською майстерністю мали вплив на відвідувачів, які були активно залучені до дії та із захопленням споглядали виставу. Найвідомішим театральним діячем Риму вважається Тит Макцій Плавт (бл. 250 до н.е. – 184 до н.е.), творчість якого і сьогодні перебуває у сфері наукових зацікавлень літературознавців, лінгвістів, істориків, культурологів.

Матеріал і методи дослідження. Дослідження здійснено на матеріалі латинського тексту комедії Плавта «Aulularia» (в українському перекладі «Скарб» або «Горщик»). Характер дослідження зумовив використання методів: *описовий метод* (для визначення специфіки мовної експресії як

засобу впливу на адресата); *контекстуально-інтерпретаційний метод* (для вивчення літературного тексту з урахуванням мовного, ситуаційного, соціального контексту); *типологічний метод* (для класифікації й систематизації мовних одиниць та опису їхнього функціонування у тексті). Примітно, що творчості Плавта присвячена значна кількість різноаспектних досліджень у вітчизняних працях (М. Сенів, Є. Скоробогата, М. Александра, С. Голованов, О. Бардаш, В. Мілясевич, Я. Коржинський, Н. Тимейчук). У розвідках іноземних науковців проаналізовано історичний контекст (В. Андерсон, В. Бетстоун, К. Бангард), визначено особливості розвитку літератури (К. Деймон, Т. Н. Хабінек, А. Гансон, А. Річлін) й театру (К. Бунгард, К. Дедуссі), сформовано теорію про унікальний світ Плавта – Платтополіс (Р. Маццара) та своєрідність персонажів (Е. А. Барб'єро, І. М. Константакос, Р. Кестон). Разом з тим, постать Плавта і його творча спадщина зацікавлюють лінгвістичні студії можливістю вивчення прояву авторського пізнання навколишнього світу та розуміння авторського задуму читачем/глядачем, що сформувало мету дослідження як визначення експресивних засобів мови в комедії Плавта «*Aulularia*» та з'ясування їхнього впливу на аудиторію.

Результати та обговорення. Увиразнення художнього мовлення є невід'ємною ознакою індивідуального стилю автора й характеризується інтелектуальною діяльністю, здатною передати емоційний стан і вплинути на читача. Інтерес науковців до експресивності, пов'язаний із прагненням осмислити закони навколишнього світу через емоційне сприйняття, представлений теоретичними дослідженнями (Н. Бойко, А. Бурячок, Г. Вахітова, А. Чабаненко, Є. Чайковська), вивченням експресивності у творах окремих авторів (А. Вовк, А. Галас, І. Завальнюк, Л. Топчій) та літературних угруповань (Н. Гуїванюк, О. Межов), наукових текстах (М. Баган, Г. Дядюра, Н. Ковальська, І. Холявко). Зважаючи, що у лінгвістиці є різні визначення експресивності, «в їх основі лежить розуміння експресивності як акцентування змісту тексту за допомогою різноманітних мовних засобів та прийомів для найбільш ефективного впливу на особистість адресату, його емоційну сферу. Іншими словами, під експресивністю розуміють здатність мовних одиниць до посилення впливу в акті комунікації» (Чайковська, 2012 : 281).

Спадок Плавта нараховує 20 комедій (в античні часи із приписуваннях 130 Варрон засвідчив лише 21 авторства Плавта), які були популярними в римські часи, а пізніше стали матеріалом створення нових текстів європейськими митцями. Зокрема, комедія «Скарб», написана за мотивами

твору Менандра «Відлюдник» (317–318 до н.е.) й лягла в основу комедії Мольєра «Скнара» (1668), розповідає про скупого Евкліона, що знайшов горщик із золотом і через це втратив спокій, безупинно оберігаючи й переховуючи скарб від усіх навколо. За цими турботами герой не помітив, що його дочка потрапила у прикриту ситуацію й мала народити дитину. Незважаючи на жанр твору, автор порушує важливі соціальні питання, такі як майнова нерівність, становище жінки в суспільстві, вплив грошей на особистість. «Зростання торгово-грошового капіталу в Римі, збагачення внаслідок переможних війн на одному полюсі римського суспільства та обідніння внаслідок появи дешевої рабської праці на другому полюсі були об'єктивною реальністю, яка робила порушення подібних проблем у комічному театрі Плавта дуже актуальним» (Мілясевич, 1971). Відчуваючи суспільні настрої, автор завдяки специфічним експресивним засобам посилює емоційне мовлення персонажів й робить комедію близькою для римського глядача. Саме тому твори Плавта є пізнавальним джерелом у питаннях устрою римського суспільства й відображенням «основних конститутивних форм правової дійсності Риму» (Вовк, 2010: 23). Відтак, у досліджуваній комедії зустрічаються відсилки на закони XII таблиць, наприклад, Евкліон погрожує рабу Конгріону донести за носіння холодної зброї, що було заборонено (*Quia ad tris viros iam ego deferam nomen tuum*) Plautus: рядок у тексті 416), або роздумує, що може вночі вбити злодія на місці злочину (*capio fustem, obtrunco gallum, furem manifestarium*) (Plautus: 469), що знову ж таки додає сценічного запалу й показує глядачам упізнавані реалії. Плавт гостро засуджує жіноче марнотратство, яке в ті часи було звичним явищем, і багатій Мегадор емоційно промовляє зі сцени слова, фактично передаючи думки автора. «Прийняття спеціального закону (lex Oppia) проти марнотратства жінок, боротьба Катона Старшого з жіночою розкішшю (Лівій XXXIV, 2 та XXXIX, 42–44) говорять про те, що ці соціальні явища мали місце в римському суспільстві, а особливий, плавтівський комічний стиль у пасажах, в яких поет критикує нерозумну жіночу марнотратність, свідчить про те, що Плавт свідомо висміює її» (Мілясевич, 1971).

Засоби експресивності в латинському тексті «*Aulularia*» було розглянуто за мовними рівнями та визначено їхню інтенсивність в посиленні впливу на глядача. **Фонетичний рівень** відзначається одиницями, які роблять мову комедії живою, емоційною, виразною. Вищий ступінь експресивності надають повтори, зокрема асонанс:

– звуки **g**, **gr** передають погрозу:
testudineum istum tibi ego grandibo gradum

(Plautus: 49) *Я збільшу для вас цю сходику, схожу на черепаху;*

– звуки *s*, *c*, *m* роздратування через бурмотання жінки: *At ut scelestas sola secum turbat.* (Plautus: 52) *Бач, щось собі бурмоче, підла!*

Завдяки *гемінації* підсилено ключові ідеї:

– nam *nostrae* qui est magister curiae (Plautus: 108) *Сказав нам наш старійшина із курії.*

– *Heia, Megadore, haud decorum facinus tuis factis facis*, (Plautus: 220) *На жаль, Мегадоре, ти чиниш негідний злочин своїми вчинками.*

У напруженій розмові Ліконіда з Евкіоном спостерігаються повтори висловлювань, де в такий спосіб юнак хоче заспокоїти старшого і допомогти Федрі: *LYC. Animo bono es* (Plautus: 732) *Заспокойся!* та *LYC. Bono animo es, bene dice.* (Plautus: 787) *Заспокойся, не поспішай із прокльонами.* Або ж автор вдається до мовної гри, коли одна фраза має різні підтексти:

LYC. Deos credo voluisse; nam ni vellent, non fieret, scio.

EVCL. At ego deos credo voluisse ut apud me te in nervo enicem. (Plautus: 742–743).

Л. Боги так хотіли, видно, те не без них зробилося.

Е. Ні, хотіли боги, щоб я на ланцюзі зморив тебе.

На *лексичному рівні* зафіксовані типові для II ст. *архаїзми*, які свідчать про процес формування літературних норм у латинській мові та їх широку вживаність у просторіччі: форми *gnatus* (gn>n на початку слова), *adfectus* (ad>aff), *inlocabilis* (inl>ill), *cocus* (c>qu); *filiat* (закінчення -at в Gen. sing.); *face* (форма *imperat. act.*, 2 sing. в класичний період – *fac*); *meg* (форма *Acc. me* від *ego*); синкоповані форми *periculum*, *popli* (але *extempulo*). Також відмічено лексеми, де збережено архаїчне закінчення *ō* в кінцевому й середньому складах, який пізніше редукований в *ū*. Голосний *ō* зберігається в позиції після *v* (*avonculus*, *volt*, *Volcanus*) та в *Acc. sing.* другої відміни (*salvom*, *divom*, *aequom*, *tuom*, *corvom*, *servom*, *avom*). Голосний *ū* зустрічається в позиції відкритого складу у словах *optima*, *maxima*, *paenissime* (починаючи з I ст. до н.е. почав передаватися через *ī* – *optima*, *maxima*, *paeninissime*). Зустрічаються у комедії *грецизми* (антропоніми: *Lyconides*, *Pythodocus*, *Antimachus*, *Staphyla*, *Phaedria*; загальноживані слова: *thensaurum*, *dapsiles*, *zamia*, *polypos*, *cantherius*, *diabathrarius*, *corinthiensis*, *strophia*, *harpagare*), які служать «для посилення комізму, а іноді для більш наочної характеристики персонажів» (Скоробогата, 1974), що також підсилює ефективність сцен, створюючи комедійність «внаслідок механічного зіткнення двох різних мов» (Мілясевич, 1965). Експресивно-емоційну оцінку мають *демінітиви* (*pauperculus*, *asellum*, *vascula*,

servolus, *avonculus*, *tigillum tusculum*), що зазначають суб'єктивну оцінку автора й виражають пестливість, зневагу, гумор. Зокрема, Евкліон, підкреслюючи свою бідність (*esse hominem pauperum pauperrimum* я – з бідняків бідняк) й багатство Мегадора (*esse hominem divitem, factiosum*, людина багата ти і впливова), протиставляє образи ослика і бика. Демінутив *asellum* вербально зменшує героя й посилює різницю у авторитетності, значимості, соціальному стані:

EVCL. te bovem esse et me esse asellum: ubi tecum coniunctus siem,

ubi onus nequeam ferre pariter, iaceam ego asinus in luto,

tu me bos magis haud respicias, gnatus quasi nunquam siem. (Plautus: 229–231)

Е. Ти – наче бик, а я – наче ослик. Чи нас запрягати вдвох?

Вантажу не знести мені нарівні, ослик у бруд упав, лежить:

Бик не обернеться, неначе ослика на світі немає.

Увиразнюють позицію мовця й викликають бурхливу реакцію у співрозмовника перераховані однорідні іменники, що називають ремесла, людей тощо. Так, багатій Мегадор у розмові з Евкліоном ніби на одному диханні називає (а почасти і вигадує) професії ремісників Plautus: 508–515), або ж Конгріон, втікаючи від Евкліона, закликає людей розступитися і дати дорогу:

CONGRIO. Optati vires populares, incolae, accolae, advenae omnes, date viam qua fugere liceat, facite totae plateae pateant. (Plautus: 405–406)

К. Громадяни, свої, чужі! І сусіди, і прибульці!

Дайте дорогу, розступіться! Вулиці звільніть!

На *граматичному рівні* експресивності висловлюванням надають *особові займенники* (у тексті зафіксовано 164 одиниці) *ego* (77%), *tu* (22%), *vos* (1%), які підсилюють комічний ефект, створюють дотепні ситуації й мовну гру, залучають глядача співпереживати разом з героями. Наприклад, Мегадор, просячи собі за дружину дочку Евкліона, вживає займенники *ego* (я) й *tu* (ти), чим утверджує думку «я знаю тебе, ти знаєш мене»:

MEG. Quoniam tu me et ego te qualis sis scio, quae res recte vortat mihi que tibi que tuae que filiae, filiam tuam mi uxorem posco. promitte hoc fore. (Plautus: 217–219)

М. Якщо так один на одного дивимося ми

То тобі й мені на щастя і на щастя дочки,

За мене її ти віддай. Відповідай: нехай буде так!

У латинській мові існували емпатичні форми займенників – експресивні односкладні енклітики (*-ce*, *-dam*, *-met*, *-que*, *-ne*, *-ve* тощо), які, «не маючи власного наголосу, приєднувалися до

попереднього слова і, перетягуючи наголос попереднього слова на останній склад, утворювали при цьому одне акцентуаційне ціле» (Миронова, 2014: 326). Так, у розмові з матір'ю Ліконід вживає займенник *ego* з часткою *-ne*, чим у питальному реченні посилює сумнів і своє зізнання у згвалтуванні дівчини: *LYC. Egone ut te advorsum mentiar; mater mea?* (Plautus: 690) *Тобі хіба збрехати можу я?* Експресивним є монолог Евкліона, який помітив зникнення золота із сховку, та звинувачує всіх довкола (у тому числі й глядачів, до яких звертається) у крадіжці. Енклітики *-met* і *-que* розкривають глибину нещастя і спустошення душі старого: *Egom et me defraudavi / animumque meum geniumque meum* (Plautus: 724–725) *Обікрав себе самого, і тепер радіють усі моєму розоренню і горю!* (досл. *Я отруїв себе самого, і свою душу свою і своє життя*).

Для емоційного напруження в діалозі Плавт використовує **прості короткі речення**, які дозволяють слідкувати за перебігом дії, створюють комічні ситуації й каламбури. Це свого роду словесна перепалка, яка додає динаміки, хаосу, що, звичайно, до вподоби глядачам, адже автор часто використовує саме такий варіант розмови:

E. Di bene vortant. M. Idem ego spero. E. Quid me? num quid vis? M. Vale.

E. Et tu, frater. MEG. Ego conveniam Euclionem, si domi est. (Plautus: 175–176)

E. Що ж, хай щастить. M. Я сподіваюся. E. Чого це? M. Прощавай.

E. Прощавай. M. Побачусь з Евкліоном, якщо він тільки вдома.

Експресивно передають авторські відчуття **імперативні речення**. Накази можна пояснити тим, що герої належать до різних кіл – господарі й раби, але саме наказовий спосіб підкреслює зневагу, доручення, нетерпимість, бажання швидко прогнати суперника зі сцени:

MEG. Tace, bonum habe animum, Euclio. dabitur, adiuvabere a me. dic, si quid opust, impera. (Plautus: 192–193)

M. Мовчи вже, Евкліоне, будь бадьорішим! Допоможу тобі з приданим. Чого не вистає? Викладай.

Плавт вдається до нагромадження різних типів речень (окличні, питальні, спонукальні), що з особливою силою передають емоційний стан актора. Зміна настрою героїв передається саме чергуванням речень, які виконують свою комунікативну функцію:

EVCL. Perii interii occidi. quo curram? quo non curram?

tene, tene. quem? quis? (Plautus: 712–713)

E. Я пропав! Я загинув! Я убитий! Ой, куди

Мені бігти і куди не бігти? Стій, тримай! Хто? Кого?

Виразним є діалог Мегадора, побудований із навідних питань (типу сократівської бесіди) з наміром допомогти Евкліону дійти потрібного висновку, а саме, що той гідний бути чоловіком дочці старого. Однак Евкліон в силу свого потайного характеру й секрету із золотом дає обережні односкладні відповіді, вважаючи, що Мегадор хоче вивідати все про скарб:

MEG. quaeso, quod te percontabor; ne id te pigeat proloqui. EVCL. Dum quidem ne quid perconteris quod non lubeat proloqui. MEG. Dic mihi, quali me arbitrare genere prognatum? EVCL. Bono. M. Quid fide? E. Bona. M. Quid factis? E. Neque malis neque improbis. MEG. Aetatem meam scis? EVCL. Scio esse grandem, item ut pecuniam. (Plautus: 210) *M. Не погребуй дати відповідь мені, як щось тебе запитаю.*

E. Що питаєш? Інколи відповідати бажання немає.

M. Ось що. Як ти думаєш, рід гарний мій? E. Так, гарний.

M. Слава не погана? E. Анітрохи. M. А вчинки? E. чесні.

M. Знаєш роки мої? E. Немалі, так само, як і грошики

До стилістичних засобів, що роблять мову комедії живою, емоційною, виразною, варто віднести **вигуки**, які передають такі почуття персонажів, як обурення (*Heia, hoc face quod te iubet soror.* (Plautus: 153) *Та ж послухай, візьми пораду сестри до уваги*); спонукування (*Heus, Staphyla, te voco.* (Plautus: 269) *Гей, Стафіла, Чи чуєш?*); радість (*Euge, euge, di me salvom et servatum volunt.* (Plautus: 677) *От як славно! Боги мені порятунком шлють!*). Трапляються у тексті й вигуки, що є **сталими формулами** звернення до богів. Можна говорити про значну роль богів у житті римлян, однак це випадок, коли самостійні слова у ролі вигуків мають незмінну форму, залежність від контексту, виражають емоційний і психічний стан мовця. Зокрема, зафіксовано форми:

– *mecastor* – Клянусь Кастором! (*Novi, hominem haud malum mecastor.* (Plautus: 171) *Авжеж, знаю. Він непоганий чоловік*);

– *pol, edepol* – Клянусь Поллуксом! Правда! (*Pol ego haud perbene a pecunia.* (Plautus: 186) *Нівроку, тільки от із грошима*), (*Neque edepol ego te derisum venio neque derideo,* (Plautus: 223) *Не сміюся я, і глузувати причини немає*);

– *hercle* – Клянусь Геркулесом! (*si hercle hodie fustem cepero aut stimulum in manum* (Plautus: 48) *Візьму я зараз мотузку чи палицю*);

Експресивності висловлюванням додають звернення до богів із проханням заступництва й допомоги:

– *Di immortales, quibus et quantis me donatis gaudiis.* (Plautus: 808) *Скільки радості мені дали боги – це й якої*;

– *pauper sum; fateor, patior; quod di dant fero.* (Plautus: 88) *Так, я бідняк! Терплю! На те є воля божя!*

– *sed pro Iuppiter, num ego disperii?* (Plautus: 241) *Хай так. Юнімере! Смерть моя!*

– *Di bene vortant. verum ecaster non potest, subitum est nimis.* (Plautus: 272) *Дай, боже, щастя! Та це ж неможливо: так раптово...*

– *Apollo, quaeso, subveni mi atque adiuva,* (Plautus: 394) *Рятуй мене! На допомогу, Аполлоне!*

Насамкінець, слід зауважити, що у своїх комедіях Плавт орієнтується на різну аудиторію (чоловіки, жінки, раби, діти, неримляни), що викликає відмінне сприйняття залежно від ідентичності глядача й пояснює інструментарій експресивних мовних засобів. Однак, деякі ситуації та жарти стосуються широкого кола глядачів, які набули певних компетентностей в результаті відвідування театру (Mazzara, 2021: 161).

Висновки. Вивчення засобів експресивності в драматичних творах дає розуміння значущості лексико-граматичної організації мови персонажів, висвітлює події твору з погляду формування емоційних станів і образності та забезпечення впливу на глядача. Для комедії Плавта «*Aulularia*» характерна емотивна експресія, яка виявляється у вживанні різних повторів (асонанс, гемінація), лексичних (архаїзми, грецизми, демінутиви) і граматичних засобів (особові займенники, емфатичні займенники), використанні простих, питальних, наказових речень. Разом із стилістичними засобами (вигуки, сталі формули) вони виражають експресію на сцені, формують неповторну гру акторів, наближають події до буденного життя глядачів. Завдяки експресивним засобам автор акцентує увагу на ключових моментах тексту і заставляє аудиторію відповідно реагувати, чим посилює вплив в акті комунікації. Перспективу подальших розвідок убачаємо в дослідженні засобів експресивності в корпусі комедій Плавта та визначенні особливостей їх відтворення в українських перекладах.

ЛІТЕРАТУРА

- Александра, М., Голованов, С., & Бардаш, О. (2001). Гуманістична спрямованість комедій Плавта. *Історія в школі*, 7, 38–40. URL: <https://md-eksperiment.org/post/20230130-gumanistichna-spryamovanist-komedij-plavta>
- Вовк, В. (2010). Римська правова дійсність і комедії Плавта. *Часопис Київського університету права*, 1, 23–27.
- Межов, О. (2023). Експресивний синтаксис поетичного мовлення представників «Празької школи». *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Філологія*.
- Журналістика, 34 (73) №1 Ч.1, 56–52. DOI <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2023.1.1/10>
- Миронова, В. (2014). *Латинська мова в Україні XV – початку XVIII століття*. К. : ВПЦ «Київський університет».
- Мілясевич, В. (1965). Роль грецизмів у комедії Плавта «Псевдол». *Іноземна філологія*, 4, 61–64. URL: <https://md-eksperiment.org/post/20190610-rol-grecizmiv-u-komedi-yi-plavta-psevdol>
- Мілясевич, В. (1971). Соціальні мотиви в комедії Плавта «Горщик». *Іноземна філологія*, 24/9, 98–102. URL: <https://md-eksperiment.org/post/20190610-socialni-motivi-v-komedi-yi-plavta-gorshik>
- Скоробогата, Є. (1974). Грецькі слова і звороти у п'єсах Плавта. *Іноземна філологія*, 36, 75–77. URL: <https://md-eksperiment.org/post/20190610-grecki-slova-i-zvoroti-u-p-yesah-plavta>
- Холявко, І. (2020). Засоби експресивності в українських мовознавчих наукових статтях. *Науковий журнал державного університету безпеки життєдіяльності «Львівський філологічний часопис»*, 8, 185–190.
- Чайковська, Є. (2012). Поняття «емотивність» та «експресивність» у мові науки. *Лінгвістика XXI століття: нові дослідження і перспективи*. Київ : Логос. С. 279–287.
- Чернюх, Н. (2021). Номінативне поле концепту РАДІСТЬ у комедіях Плавта. *Studia Linguistica*, 19, 158–165. <https://doi.org/10.17721/StudLing2021.19.158-165>
- Mazzara, R. (2021). *Plautinopolis: Imagination in Plautus: 'Roman Comedy*. Department of Classics University of Toronto.
- Plautus' Erudite Comedy, 2020: 'Erudite Comedy: new Insights into the Work of a doctus poeta. (2020). *Pierides Studies in Greek and Latin literature. Vol. X*. Cambridge Scholars Publishing.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

- Тіт Макцій Плавт, (1968). *Комедії (уривки)*. Переклад Ф. Самоненка/ Антична література: хрестоматія. Упорядник О.І. Білецький. К., 612 с.
- T. Macci Plauti. *Aulularia*. <https://www.thelatinlibrary.com/plautus/aulularia.shtml>

Отримано: 01.09.2025

Прийнято: 30.09.2025

Опубліковано: 30.10.2025

